

Ehdotuksia askeliksi ekologisesti kestävään maailmaan

PORTIN, ANJA (2008; toim.). *Kaikesta jää jälki. Puheenvuoroja ympäristöstä säästävistä valinnoista*. 288 s. Avain, Helsinki.

Miten yksilön valinnat muuttavat yhteiskuntaa ekologisesti kestävämmäksi? Laaja kirjoittajakaarti pyrkii vastaamaan tähän monitasoiseen kysymykseen. Teos puoltaa paikkansa ympäristökirjallisuuden laajenevissa piireissä kokonaisvaltaisuudellaan ja monitieteisyydellään. Se ei ole ainoastaan henkilökohtaisesti toimiva opas vihreään elämään, vaan kokoelma punnittuja näkemyksiä eri aloilta. Toimittaja Anja Portinin lisäksi puheenvuoronsa esittävät kymmenen ympäristöalan asiantuntijaa ja aktiivista toimijaa.

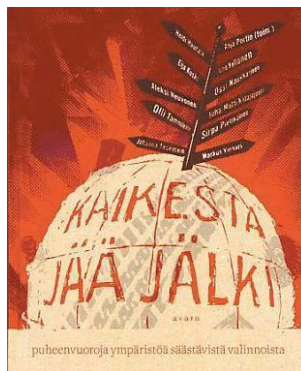
Ympäristökysymysten perusasiat kerrataan puheenvuorojen lomassa ikään kuin siinä sivussa. Tilaa saavat muun muassa tämän hetken pahimmat ympäristöongelmat, ympäristöajattelun kehitys sekä tietysti ilmastonmuutos perusfaktoineen ja Hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) ennusteineen. Osin nämä on koottu erillisiin tietolaatikoihin tai omille aukeamilleen. Kirjoittajat eivät tyydy onneksi toteamaan, millainen jälki kaikesta ihmistoiminnasta jää. He ottavat askelen eteenpäin ja tarkastelevat vaihtoehtoja, jotka olisivat tarpeen maailman muuttamiseksi. Ratkaisut vaihtelevat ekologisten kaupunkien visioinnista maanläheiseen kertakäyttö- ja kestotuotteiden vertailuun.

Ympäristöasioihin vaikuttaminen on pitkälti ihmisten elämäntapoihin ja valintoihin vaikuttamista, tapahtui se sitten henkilökohtaisella, valtiollisella tai kansainvälisen politiikan tasolla. Niinpä se on motivointia, innostamista ja kannus-

tamista, toisinaan myös syyllistämistä ja rankaisua vääristä valinnoista. Kukin kirjan kirjoittajista pyrkii vaikuttamaan ja muuttamaan maailmaa omalla tavallaan. Monet heistä ovat tutkijoita, mutta vielä useammalla on taustaa ympäristöjärjestöissä tai yleisemmin ympäristöliikkeessä.

Kirjoittamisen ja vaikuttamisen monet tyylit näkyvät teksteissä selvästi. On suorastaan nautinto heittäytyä sellaisten taitavien sanankäyttäjien matkaan, joiksi erityisesti filosofi Simo Kyllönen ja vapaa kirjoittaja Olli Tammilehto osoittautuvat. Teksti virtaa sujuvasti ja lukija havaitsee tutuissakin asioissa uusia puolia. Vaivattomasti etenee myös tutkimuspäällikkö Ossi Naukkarisen esteettikää ja ympäristötaidetta käsittelevä teksti. Naukkarinen löytää useita tapoja, joilla esteettisen ilon voi yhdistää ympäristöystävällisyyteen. Pohdiskelun aiheeksi nousee *esteettinen selkäreppu*, jonka avulla voisi tavoitella kokonaisvaltaista esteettistä laatua ja vertailla siten tuotteiden ja palveluiden vaikutuksia ympäristöön. Runkinta tekstiä ympäristöongelmista ja maapallon rajallisista resursseista kirjoittaa kestävä tuotannon ja kulutuksen asiantuntija Eija Koski. Puheenvuoro saa herkemman henkilön maailmantuskaiseksi näyttäessään, mihin suuntaan ylenpalttinen kulutus vie maapalloa.

Maantieteilijän sydäntä lähellä lienevät tekstit yhdyskuntarakenteesta, asumisratkaisuista, kaavoituksesta sekä näiden yhteydestä liikenteeseen. Itsestään selvän esimerkin asumisen ja liikenteen yhteydestä esittävät sekä Markus Neuvonen ajatushautomo Demos Helsingistä että liikenteestä kirjoittava Johanna Taskinen Motivasta. Liikkumisen vapauden illuusiota tarjoava yksityisautoi-

lu vie yhteiskunnan noidankehään, jossa autoilulle varattu tila ja liikkumismuodon vaatima maankäytön suunnittelu hajauttaa yhdyskuntarakennetta, pidentää välimatkoja, kasvattaa riippuvuutta autosta ja vähentää kestävästi liikkumisen vaihtoehtoja.

Teokseen tarttuneen herkimmin ympäristöasioista jonkin verran valistunut lukija. Hänellä lienee jo valmiiksi tietoa siitä, millaisia valintoja olisi hyvä tehdä. Jos tietoa on kertynyt runsaasti, paikoin tiukan kāskevāt tekstit käyvät ennen pitkää raskaiksi. Syyllistäminen ja saarnaaminen saavat ainakin oman mielenkiintoni herpaantumaan. Missä ovat vaihtoehdot, mitä voin valita kiellettyjen asioiden tilalle? Onneksi kirjoittajat löytävät myös ratkaisuja ja hahmottelevat kaivattuja vaihtoehtoja kieläytymiselle ja luopumiselle. On helpompi valita jotakin houkuttelevaa ja tärkeäksi koettua kuin luopua jostakin sinänsä haitallisesta, mutta omaa elämää lyhyellä aikavälillä helpottavasta. Toki suosittelin kirjaa terveelliseksi lukemiseksi nimenomaan niille, joille ympäristöä säästävien valintojen tärkeys ei vielä ole selvillä.

Sekä kirjoitustekninen että ympäristön kannalta kriittinen kysymys lieneekin se, miten kestäväan tulevaisuuteen johtavat valinnat saadaan houkutteleviksi. Kirjoittajakunnan vahvimmat vastaukset tähän löytyvät muun muassa estetiikasta, talouspuheen muuttamisesta sekä yhteiskunnan ohjauksesta. Myös tuomiopäivän kuvia maalaileva Koski ehdottaa puheenvuoronsa loppupuolisella ratkaisuja. Löytyisikö vastaus ekotehokkaasta, kohtuullisesta ja onnellisesta elämästä? Koski lainaa onnellisuustutkija Richard Layardia, jonka mukaan yhteiskunnan tavoitteeksi pitäisi mieltää onnellisuuden edistäminen vaikkapa talouskasvun sijaan. Suomen kaltaisessa vauraassa yhteiskunnassa tätä sietää mieltää, sillä talouskasvu ja kulutusmahdollisuuksien lisääminen tuskin kykenevät enää lisäämään onnellisuutta ja hyvinvointia.

Monen kirjoittajan mielestä tarvitaan ajattelutavan ja puheen muutosta siinä, kuinka ympäristöasioita mielle-

tään ja käsitteellistetään, esimerkiksi suhteessa talouteen ja liikenteeseen. Johanna Taskinen esittää tästä yksinkertaisen esimerkin. Liikenteeksi ymmärretään usein pelkästään moottoriliikenne. Näin kestävät liikkumismuodot kävely ja pyöräily jäävät puuttumaan monista liikenneilastoista. Sekä arjen liikkumisvalinnoissa että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa pitäisi muistaa, että myös polkupyörä on ajoneuvo.

Koko kirjan läpi kantava teema on kestävien valintojen vastuun jakautuminen sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Yksilöstä lähtöisin on toimiminen ympäristökansalaiseksi esimerkiksi henkilökohtaisia ruoka-, asumis- ja liikkumisvalintoja tehdessä. Yhteiskunnan luomia edellytyksiä yksilöiden kestävien valintojen tekoon tarvitaan kuitenkin lähes kaikkien kirjoittajien mielestä.

Teoksen vahvuus on moniäänisyydessä. Kirjoittajat saavat esittää omat kannanotonsa ja ratkaisunsa samoihinkin aiheisiin toimittajan puuttumatta tähän toistona. Vaikeita aiheita käsitellään joskus ristiriitaisinkin näemyksin, ilman pelkoa oman mielipiteen häviämisestä pohdiskelun suohon. Näkökulmien moninaisuuden vuoksi teos sopii myös oppikirjamaiseksi johdatukseksi ajankohtaiseen ympäristökeskusteluun.

Ympäristöuskottavuutta lisää teoksen toteutus: toimittajat ja kirjoittajakunta ovat tehneet kuten puhuvat, ja pyrkineet minimoimaan kirjan jättämän jäljen ympäristöön. Tämä tarkoittaa kirjan paperi- ja kansimateriaalien valintoja. Esille nostetaan myös toimitus- ja painotyön ympäristövalinnat. Loppukomentissa todetaan, että ”kaikki kirjan tekijöiden väliset tapaamiset järjestettiin paikoissa, jonne on hyvät yhteydet julkisilla kulkuneuvoilla” (s. 276). Ympäristöä säästävien toimintatapojen valinta ei aina ole tämän vaikeampaa.

VUOKKO TARVAINEN

*Maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*